

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1920 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen jämte två inom riksdagen väckta motioner.

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, Strömberg,* frih. Adelswärd, Schlyter,* Hellberg, K. J. Ekman, Ljunggren, von Hofsten,* H. G. Andersson, Larsén, J. B. Johansson, Magnusson i Tumhult,* Hallén, Jansson i Edsbäcken, Henrikson, Hansson i Gårda, Leander, Runefors,* Andersson i Igelboda och Forssell.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 157, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen. Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till propositionen bifogade protokoll över justitiedepartementensärenden den 13 februari 1920.

Samtidigt härmed har utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren av herr *Wavrinsky* väckta motioner, nr 16 och 17. I den förra av dessa hemställes, »att därest i den väntade kungl. propositionen om öppen omröstning föreslås, att sådan omröstning skall ske genom upprop, denna föreskrift vidgas till att lyda: genom upprop eller annat tillvägagångssätt, som genom allmän lag bestämmes»; därjämte

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 5 saml. 26 häft. (Nr 37).

utbeder sig motionären, att vederbörande utskott ville närmare utforma lydelse av den föreslagna ändringen. I den senare av de båda motionerna hemställes »att — därest riksdagen bifaller den kungl. propositionen om öppen omröstning — riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t behagade söka utrona lämpligheten av att i den svenska riksdagen införa omröstning genom elektrisk voteringsmaskin och därest utredning därtill ger anledning till riksdagen inkomma med framställning i syfte att få denna voteringsmetod tillämpad hos oss.»

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

*Utskottets
yttrande.*

Det i föreliggande kungl. proposition framlagda förslaget till införande av öppen omröstning inom riksdagens kamrar är av samma innehåll som det förslag, vilket vid 1919 års riksdag framlades i kungl. propositionen nr 101. Konstitutionsutskottet tillstyrkte vid detta tillfälle det kungliga förslaget, vilket bifölls av andra kammaren, men avlogs av den första, varför frågan för denna gång förföll. Även i år anser sig utskottet i huvudsak böra tillstyrka det framlagda förslaget och kan beträffande skälen för sin ståndpunkt till den öppna omröstningens princip hänvisa till sina yttranden i denna fråga vid 1908, 1909, 1912, 1917 och 1919 års riksdagar.

I en punkt är emellertid, enligt utskottets uppfattning, en ändring i det framlagda förslaget önskvärd. I herr Wavrinskys motion I:16 föreslås, att stadgandet om sättet för omröstnings verkställande skall erhålla sådan lydelse, att annat omröstningssätt än det i propositionen föreslagna — namnupprop — skall kunna införas utan ändring av riksdagsordningen. Detta förslag torde vara väl befogat; det synes lämpligt, att, om riksdagen efter vunnen erfarenhet skulle finna en ändring av omröstningssättet behövlig, en sådan ändring skall kunna vidtagas utan den särskilda procedur, som kräves för grundlagsändringar. Utskottet föreslår därför, att § 60 riksdagsordningen skall erhålla sådan lydelse, att ändring i förfaringsättet vid omröstning skall kunna komma till stånd genom bestämmelse i reglementariska föreskrifter för riksdagen. Enligt utskottets uppfattning bör därför också vid föreliggande grundlagsändringars definitiva antagande i reglementariska föreskrifter för riksdagen införas en bestämmelse rörande omröstningssättet. Utskottet har tänkt sig, att denna bestämmelse skulle kunna införas i § 2 i reglementariska föreskrifter, och såsom bilaga till sitt utlåtande fogat ett utkast till dylikt stadgande.

Utskottet, som alltså ansluter sig till grundtanken i herr Wavrinskys motion I:16, anser sig däremot ej kunna biträda det av samme motionär i motionen I:17 framställda förslaget. Användandet av elektrisk voteringsmaskin vid omröstning synes nämligen ännu vara alltför begränsat och den erfarenhet, man vunnit av detta omröstningssätt, alltför inskränkt, för att frågan om införandet av detsamma i vårt land skall kunna anses mogen att upptagas till utredning. Utan att vilja uttala sig beträffande ett framtida upptagande av denna fråga, anser sig utskottet alltså för närvarande icke kunna tillstyrka det i motionen I:17 framställda förslaget.

På grund av vad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, med förklaring att förevarande kungl. proposition icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Nuvarande lydelse:

Kungl Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

§ 60.

När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas förr än kammaren på talmannens hemställan förklarar överläggningen slutad; börande därefter proposition framställas. Kan fråga bli va föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna

§ 60.

1. När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas, förrän kammaren på talmannens hemställan förklarar överläggningen slutad.

2. Därefter bör, utom i de fall mom. 3 upptager, proposition framställas i den ordning, här nedan i detta mom. stadgas. Kan

§ 60.

1. När ärende skall slutligen avgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri överläggning ägt rum, till slutligt avgörande företagas, förrän kammaren på talmannens hemställan förklarar överläggningen slutad.

2. Därefter bör, utom i de fall mom. 3 upptager, proposition framställas i den ordning, här nedan i detta mom. stadgas. Kan

Nuvarande lydelse:

besvaras med nej, och anmärkningar i saken blivt under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang avgöras, bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar, som lämnats, varvid skall bero, såvida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; en var i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voteraskall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas.

Omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande av lika röstetal för ja och nej, i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, talmannen vid varje omröstning

Kungl. Maj:ts förslag:

fråga bliva föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blivt under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang avgöras, bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar, som lämnats, varvid skall bero, såvida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; envar i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voteraskall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet och efter namnupprop. Befinnas de avgivna rösterna lika delade, nedlägge talmannen i en därtill av-

Utskottets förslag:

fråga bliva föremål för bifall eller avslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med nej, och anmärkningar i saken blivt under överläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang avgöras, bör särskild proposition å vardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskriven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagive sin uppfattning av det svar, som lämnats, varvid skall bero, såvida ej votering begäres, vilken då ej må vägras; envar i övrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny överläggning uppriva. — Då voteraskall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet och verkställas efter namnupprop eller på annat sätt, varom i reglementariska föreskrifter för

Nuvarande lydelse:

före sedlarnas uppräknig en bland dem uttaga och genast förseglad avlägga. Om vid sammanräknandet av de övriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och avgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnin, bör den avlagda sedeln öppbruten genast förstöras.

Kungl. Maj:ts förslag:

sedd rösterna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

3. Fråga, varom i första punkten av 110 § regeringsformen eller i 32 § 2 mom. eller i tredje punkten av 52 § i denna riksdagsordning förmåles, skall alltid avgöras genom votering. I ty fall gälle angående voteringsproposition jämte kontraposition vad i nästföregående mom. sägs; och bör, sedan nämnda propositioner anslagits, omröstning genast äga rum. Sådan omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande av lika röstetal för ja och nej, i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, talmannen vid varje omröstning före sedlarnas uppräknig en bland dem uttaga och genast förseglad avlägga. Om vid sammanräknandet av de övriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och avgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnin, bör den avlagda sedeln öppbruten genast förstöras.

Utskottets förslag:

riksdagen bestämmes. Befinnas de avgivna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill avsedd rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

3. Fråga, varom i första punkten av 110 § regeringsformen eller i 32 § 2 mom. eller i tredje punkten av 52 § i denna riksdagsordning förmåles, skall alltid avgöras genom votering. I ty fall gälle angående voteringsproposition jämte kontraposition vad i nästföregående mom. sägs; och bör, sedan nämnda propositioner anslagits, omröstning genast äga rum. Sådan omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande av lika röstetal för ja och nej, i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, talmannen vid varje omröstning före sedlarnas uppräknig en bland dem uttaga och genast förseglad avlägga. Om vid sammanräknandet av de övriga sedlarna rösterna befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öpp-

Nuvarande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

nas och avgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnin, bör den avlagda sedeln uppbruten genast förstöras.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter eller beviljning, eller om reglementariska föreskrifter förriksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarna fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarna var för sig rösta om de olika beslut, vari vardera förut stannat; kommande den mening, som därvid erhåller de flesta ledamöters av båda kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i andra kammaren avläggas och förseglas en sedel, vilken, i händelse de övriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och avgör frågan. Är pluralitet redan vunnin, bör den avlagda sedeln uppbruten genast förstöras.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter — — — gälla såsom riksdagens beslut. Om vid sammanräkningen av de avgivna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga andra kammarens talman i en därtill avsedd rösterna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av andra kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter — — — gälla såsom riksdagens beslut. Om vid sammanräkningen av de avgivna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga andra kammarens talman i en därtill avsedd rösterna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärkta samt var för sig slutna och hoprullade, och avgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en av andra kammarens ledamöter på anmodan av talmannen upptager ur rösturnan.

Nuvarande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

§ 75.

§ 75.

§ 75.

Vid alla val iakttages, att namnsedlarna, såframt de skola bliva gällande, böra vara enkla, slutna, hoprullade, omärkta och fria såväl från all tvetydighet i anseende till personernas namn som från oriktighet i anseende till deras antal; dock skall i fråga om val till utskott gälla, vad uti den i 37 § 5 mom. omförmälda stadga finnes föreskrivet. Mellan personer, som vid val undfått lika antal röster, skiljes genom lottning, när så erfordras.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid, att namnsedlarna, så framt de skola bliva gällande, böra vara enkla, hoprullade, omärkta — — — lottning, när så erfordras.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid, att namnsedlarna, så framt de skola bliva gällande böra vara enkla, hoprullade, omärkta — — — lottning, när så erfordras.

2) att herr Wavrinskys motion I:16 må anses besvarad genom vad utskottet här ovan hemställt,

3) att herr Wavrinskys motion I: 17 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 april 1920.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON

Reservationer

1) av herrar *K. J. Ekman, von Hofsten, H. G. Andersson, J. B. Johansson, Magnusson* i Tumhult och *Henrikson*, vilka hemställt,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte av riksdagen avslås,

2) av herr *Ljunggren* mot punkt 3 av utskottets hemställan med yrkande om bifall till motionen I: 17.

Utkast till ändrad lydelse av § 2 i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

§ 2.

Å den förteckning över alla på kammarens bord vilande ärenden, vilken efter varje sammanträdes slut av vardera kammarens kansli för nästa sammanträde upprättas, skola med det undantag, varom i 11 §:s sista moment förmäles, främst uppföras:

Konungens propositioner eller skrivelser och inom kammare väckta motioner.

Övriga ärenden, i den mån de inkommit, antecknas enligt följande ordning, nämligen:

1:o. Från utskott eller Riksdagens kansli inkomna förslag till skrivelser eller paragrafer i riksdagsbeslutet;

2:o. Riksdagens revisorers och justieombudsmannens berättelser;

3:o. Av båda kamrarna tillsatta utskotts betänkanden, ävensom hemställanden och utlåtanden av de ledamöter, som hava inseende över Riksdagens kansli, i frågor, som med denna befattning hava gemenskap; skolande den ordning, vari de ständiga utskotten i regeringsformens § 53 och riksdagsordningens § 37 finnas upptagna, jämväl följas vid uppförande å förteckningen av nämnda utskotts betänkanden, och sådana betänkanden sättas framför särskilda utskotts samt dessas framför kansli-deputerades utlåtanden och hemställanden;

4:o. Mål, som av ena kammaren genom protokollsutdrag den andra delgivas;

5:o. Kammares tillfälliga utskotts betänkanden; samt

6:o. Kammares enskilda ärenden.

I denna förteckning, som vid ärendenas föredragning följes, kan ändring för kommande sammanträde av kammare beslutas; och skall, då förslag om sådan ändring blivit väckt, beslut däröver genast fattas. Ovannämnda förteckning och däri beslutad ändring skola medkammaren skyndsamt delgivas.

Då öppen omröstning, enligt vad i § 60 riksdagsordningen sägs, skall ske, verkställs den medelst namnupprop.